

## Een vroeg-Romeins babyskelet te Tongeren

### Inleiding

Tussen 18 februari en 2 juli 2013 werd door ARON bvba een archeologische opgraving uitgevoerd aan de Wijngaardstraat te Tongeren. Dit onderzoek was gepland naar aanleiding van uitbreiding aan het Sint-Jozef rusthuis, beter bekend als 'De Grauwzusters'.

Ondanks de vele verstoringen werden er toch meer dan 200 archeologische sporen aangetroffen, voornamelijk uit de vroeg- en midden-Romeinse periode. Een interessante vondst die hier verder zal worden toegelicht was een kinderskelet dat in een vroeg-Romeins nivelleringspakket werd aangetroffen.

### Situering

Het onderzoeksterrein was gelegen in het zuidelijke deel van de stad Tongeren, op de hoek van de Wijngaardstraat en de Koolkuil. Tijdens de vroeg-Romeinse periode lag het terrein 20m ten zuiden van de heirbaan Keulen-Bavay en buiten het gekende Romeinse centrum. In de midden-Romeinse periode was het terrein midden in een *insula*<sup>1</sup> binnen de 2de eeuwse stadsomwalling gelegen. Door de verschuiving van het centrum in de Laat-Romeinse periode lag het gebied later buiten de 4de eeuwse stadsmuur.

Het huidige terrein hellede sterk af naar het zuiden, richting de Jeker. In de Romeinse periode bleek deze helling eerder zuidoostelijk af te hellen.

### Korte schets van de opgraving

De oudste sporen die gevonden werden, dateerden uit de vroeg-Romeinse periode. Er werden verschillende paalkuilen aangetroffen, maar door de beperkte oppervlakte van het vroeg-Romeinse vlak konden geen huisplattegronden gereconstrueerd worden. Deze oudste sporen werden afgedekt door een dik 1<sup>ste</sup> eeuwse pakket dat diende om de helling te nivelleren. Uit deze periode dateerden verder ook enkele beerputten die zeer rijk waren aan dierlijk botmateriaal en aardewerk.

Het grootste aantal sporen dateerde uit de midden-Romeinse periode, met onder meer enkele grote kuilen en verschillende muurfundamenten opgebouwd uit silex (Fig. 1). Twee van deze kuilen bevatten onderaan een dik pakket blauwgroene klei en restanten van hout. Dit doet vermoeden dat we hier met kuilen te maken hebben die waterdicht zijn gemaakt.

Uit de laat-Romeinse en Middeleeuwse periode werden bijna geen sporen aangetroffen. Enerzijds omdat het terrein toen buiten het stadscentrum lag, anderzijds omdat een groot deel van het terrein in het verleden werd afgegraven. Wel werden er nog post-Middeleeuwse sporen teruggevonden, voornamelijk van het huis 'Pietersheim', onder meer een waterput en kelders opgebouwd uit blokken Maastrichtersteen.

### Skelet

Tijdens het opgraven van het 1<sup>ste</sup> eeuwse nivelleringspakket werd een klein skelet aangetroffen van 30cm lengte (Fig. 2). Na het bestuderen van de in situ gelegen beenderen bleek het duidelijk om een menselijk skelet te gaan, gelegen in foetushouding. De zeer fijne botjes bleken uitzonderlijk goed bewaard. Na het fysisch-antropologisch onderzoek bleek dat de neonaat ca. 40 weken oud was. Het was dus moeilijk te bepalen of het kind gestorven is vlak voor, tijdens of na de geboorte. Er waren ook geen aanwijzingen voor een pathologische conditie of elementen die de doodsoorzaak zouden kunnen verklaren.<sup>2</sup>

### Betekenis

Uit verschillende antieke bronnen leren we dat men in de Romeinse periode een andere kijk had op kindersterfte. Zo werd een pasgeborene nog niet als een volwaardig lid van de maatschappij beschouwd en moest de dood van een pasgeborene "*aequo animo*" -kalm en rustig- worden opgevat.<sup>3</sup> Gezien de hoge kindersterfte kon men zich moeilijk toelaten om zich te snel te hechten aan een pasgeborene. Recenter onderzoek wijst echter uit dat er op verschillende plaatsen toch baby- en kindskeletten

<sup>1</sup> Twee *insulae* zuidelijker dan de woonblok met de huidige OLV-Basiliek.

<sup>2</sup> Onderzoek uitgevoerd door *Kaat Maesen*.

<sup>3</sup> Cicero, *De Legibus*, 2.23.58; Plutarchus, *Consolatio ad Uxorem*, 11; Cicero, *Tusculanae Disputationes*, 1.39

begraven werden met grafgiften en op specifieke grafvelden<sup>4</sup>. Het is dus mogelijk dat de antieke teksten een nogal archaisch en eenzijdig beeld van de werkelijkheid schetsten.

Naar alle waarschijnlijkheid hebben we hier dus te maken met een pasgeborene of een doodgeborene kind dat in beide gevallen werd achtergelaten aan de rand van de stad tussen het puin op een helling. De redenen hiervoor kunnen divers zijn: doodgeborene, ongewenst, zwakke gezondheid, buitenechtelijk,... Een exacte verklaring blijft echter ongekend.

### **Conclusie**

De opgraving aan de Wijngaardstraat te Tongeren toont, ondanks de vele verstoringen, een rijke hoeveelheid aan sporen uit de vroeg- en midden Romeinse periode. Opvallend was vooral een uitzonderlijk goed bewaard babyskelet dat in een 1ste eeuwse nivelleringslaag werd aangetroffen. Het kind bleek zich niet in een graf te bevinden, maar werd achtergelaten aan de rand van de stad vanwege een onbekende redenen.



Fig. 1. Midden-Romeinse muurfundamenten in silex omgeven door recentere verstoringen (© ARON bvba).

---

<sup>4</sup> Ondermeer te Valkenburg (Zuid-Holland): SMITS E. 2006, te Poggio Gramignano (Italië): SOREN, D. 1999 en recent ook te Tongeren: persoonlijke communicatie Peter Hazen, ADC ArcheoProjecten.



Fig. 2. In situ bewaard skelet van een neonaat (© ARON bvba).